

ประเทศไทยได้เลือกระบบกฎหมายเฉพาะที่มีประสิทธิภาพ (sui generis) ในการคุ้มครองพันธุ์พืช เพื่อให้เป็นไปตามความตกลงว่าด้วยการค้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา (TRIPs) ภายใต้พันธกรณีต่อองค์การการค้าโลก โดยการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้มีการนำหลักการสองเรื่องที่แตกต่างกันมารวมไว้ด้วยกัน คือ หลักการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ (new varieties) ซึ่งเกิดจากการปรับปรุงพันธุ์โดยมนุษย์ ส่วนหลักการคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองและพันธุ์พืชป่าจะมุ่งเน้นในการคุ้มครองพืชที่มีอยู่แล้วซึ่งส่วนใหญ่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือ อาจมีการพัฒนาหรืออนุรักษ์ไว้โดยเกษตรกรหรือชุมชน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาหาแนวทางกฎหมายที่เหมาะสมในการคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองและพันธุ์พืชป่า เพื่อที่จะให้มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พืชดังกล่าวอย่างยั่งยืนต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษา วิเคราะห์แนวคิดและหลักการในการคุ้มครองพันธุ์พืช ทั้งพันธุ์พืชใหม่ และพืชพื้นเมืองตลอดจนกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว และนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

ผลการศึกษา พบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 สอดคล้องกับพันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อองค์การการค้าโลกและในส่วนการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่นั้นสามารถบังคับใช้ได้มีประสิทธิภาพแต่ในส่วนการคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป

พันธุ์พืชป่า และพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น นั้นพบว่า การคุ้มครองในระดับพันธุ์พืชนอกจากจะไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองแล้วยังจะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเป็นอย่างมากด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า สิทธิของชุมชนที่มีการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืชในการขอรับเงินสนับสนุนจากกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืชไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชรังการและสำหรับกฎหมายที่เหมาะสมกับการคุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า นั้น จะต้องเป็นกฎหมายเฉพาะ โดยจะต้องสอดคล้องกับหลักการและแนวทางที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอย่างสมบูรณ์แล้ว ซึ่งในประเด็นนี้หากเป็นไปได้กฎหมายฉบับใหม่ควรจะรวมการคุ้มครองพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ไว้ด้วยกัน โดยสามารถรวมเรียกว่า การคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการศึกษา ประเทศไทยควรมีระบบคุ้มครองพืชพื้นเมืองทั่วไป พืชป่า และพืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น โดยใช้กฎหมายเฉพาะที่รวมถึงการคุ้มครองทรัพยากรพันธุกรรมทุกประเภทแต่การดำเนินการดังกล่าว จะต้องใช้เวลาพอสมควร ดังนั้นในขณะนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กรมวิชาการเกษตร ควรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ... เพื่อขอแก้ไข ปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เพื่อคุ้มครองพืชพื้นเมืองทั่วไป พืชป่า และพืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และรวมทั้งการให้สิทธิแก่ชุมชนที่มีการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พืชด้วย นอกจากนี้จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ทั้งภายในและภายนอกประเทศให้ทราบถึงข้อกำหนดและแนวทางในการดำเนินการตามกฎหมายให้ทั่วถึงด้วย รวมทั้งการจัดทำฐานข้อมูลพืชรังการเพื่อใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการคุ้มครองพันธุ์พืชต่อไป

Thailand has chosen an effective *sui generis* system for the protection of plant varieties in order to implement the Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) of which she has the obligation to be in compliance with under the framework of the World Trade Organization (WTO); therefore, the country enacts the Plant Variety Protection Act B.E. 2542. This Act puts together two different issues with a discrepancy idea, i.e., the protection for new plant varieties that aims to confer the rights on plant breeders and the protection for traditional and wild plant varieties which focuses on natural existing plant varieties or those developed or conserved by communities or farmers. Consequent by, there lies a necessity to study in order to search for an appropriate protection for traditional and wild plant varieties so that the conservation and sustainable utilization to be

upheld.

This thesis studies and analyzes ideas and principles for the protection of new plant varieties and traditional ones as well as other domestic laws related to such issues and it makes a comparison to the Plant Variety Protection Act B.E. 2542.

The study shows that the Plant Variety Protection Act B.E. 2542 is in line with the obligation Thailand has in regard to WTO in terms of protection for new plant varieties. Therefore, this part of the law is suitable for its purposes. Nonetheless, the portion that gives protection to traditional and wild plant varieties is still problematic. The protection for plant varieties is not supportive to the objectives of the protection for these plants and will cause many drawbacks in the future. Moreover, the right of communities that conserve and develop plant varieties to receive monetary support from the plant variety protection fund is not fair and not in line with the objectives of conservation and sustainable utilization; therefore, the Plant Variety Protection Act B.E. 2542 on this part needs to be revised. The protection for traditional and wild plant varieties should come under a specific law that is in accordance with the principles and provisions stipulated in the Convention on Biological Diversity (CBD) which Thailand is the member party to. This new law should comprise protection for plants, animals and microorganisms and be called collectively as the protection for Thai genetic resources.

The recommendation from the study is that Thailand establishes a particular system to protect traditional and wild plant varieties as well as all

kinds of genetic resources. The enactment of a law to implement such system may take quite a long time. Therefore, at this point the Department of Agriculture, Ministry of Agriculture and Cooperatives which is responsible for the administration of the Plant Variety Protection Act B.E. 2542 should revise such Act on the parts that give protection to traditional and wild plant varieties including ones that give the right of communities that conserve and develop plant varieties to receive monetary support from the plant variety protection fund. In addition, there ought to be a public notice within the country and internationally in order for all interest parties to know of such changes. This must be done together with the establishment of an effective database of traditional and wild plant varieties as a reference for the purposes of protecting them.